

УДК 342.725

DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2-2.2>

І. В. Співак

старший викладач кафедри господарського та адміністративного права
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

МОВНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА МОВНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ ЯК ВОНИ Є

Стаття присвячена аналізу державної мовної політики України та дослідженню законотворчої діяльності європейських держав (Французької Республіки, Польської Республіки, Литовської Республіки, Латвійської Республіки, Естонської Республіки та інших), Європейської хартії регіональних або міноритарних мов від 05 листопада 1992 року, а також норм українського мовного законодавства (зокрема, проекту Конституції Української Народної Республіки, розробленому Головою Директорії УНР В. Винниченком; Конституції України 1996р.; Концепції державної політики, від 2010р.; Закону УРСР «Про мови в Україні» № 8312-11 від 1989 р.; Закону України «Про засади державної мовної політики» від 3 липня 2012 р.). Визнано необхідність використовувати практику у мовній сфері країн «старої» Європи, а також країн Балтії (теж деколонізованих країн), які на пострадянських теренах найрадикальніше вирішили мовне питання. Статтею визнано нагальну потребу у зосередженні державної мовної політики України на таких пріоритетних напрямках; приведення мовного законодавства України у відповідність до Конституції України, Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної»; створення ефективного державного органу для дотримання мовного законодавства в Україні (з чітко визначеними повноваженнями, механізмом їхньої реалізації та жорсткими санкціями проти порушників); розробка дієвих засобів захисту української мови від актів зовнішньої мовно-культурної експансії (не має значення чи зі Сходу, чи із Заходу) та публічної дискредитації української мови; удосконалення регулювання юридичної відповідальності за порушення законодавства щодо використання української мови як державної.

У статті зроблено висновок стосовно того, що незважаючи на всі недоліки, Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» є юридичною базою для знищення механізмів зросійщення України (особливо на Сході та Півдні): позбавляє статусу другорядної, встановлює домінування української мови у публічній сфері. За умови подальшого вдосконалення ліберальний Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» може перетворитися на дуже ефективний інструмент українізації України, консолідації суспільства та недопущення повернення у мовному питанні до стану кінця 2013 року.

Ключові слова: державна мова, офіційна мова, регіональна мова, мова національної меншини, Європейська мовна хартія, Закон Тубона, двомовність.

Постановка проблеми. Від початку часів «мовне» питання було одним з найболючіших. На початку ХХІ століття (в епоху інформаційних технологій) «мовні» проблеми також посідають чільне місце у державотворенні багатьох країн. Проблема є світовою, а не лише національною, оскільки будь-яка деколонізована країна, здобувши незалежність, повинна вирішити «мовне» питання. Не оминула

ця проблема й Україну, населення якої тотальним чином зросійщувалось протягом декількох століть поспіль (Валуєвський циркуляр від 1863 р. про заборону давати цензурний дозвіл на друк української духовної та популярної освітньої літератури; ще більш суворий Емський указ 1876 року про заборону друкування та ввезення з-за кордону будь-якої україномовної літератури, а також подальші утиски української мови, про що свідчить Директива Колегії Міністерства УРСР «Про

вдосконалення вивчення російської мови в українських школах», вже на теренах Радянського Союзу). Оскільки «високою метою кожної держави (за визначенням Венеційської комісії) є прагнення зміцнити позиції державної мови, то пріоритетом мовної політики в Україні є утвердження і розвиток української мови як державної». Однак з часів Акту проголошення незалежності України ситуація з «мовним» питанням не суттєво поліпшилась. Саме домінуюча позиція російської мови у багатьох сферах суспільного життя (особливо на Сході нашої країни) як головної мови пострадянської комунікації стала одним з чинників колобораціонізму та інструментом ведення Російською Федерацією гібридної війни проти України та продовжує становити загрозу національній безпеці України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. «Мовному» питанню в Україні присвячені праці вітчизняних науковців: Ковальової Т., Томенка М., Кіссе А., Куц Ю., І. Лопушинського, нім. проф. Ю. Бестерс-Дільгер та деяких інших. Однак вбачається, що рівень розробленості є недостатнім.

Метою статті є дослідження нормативно-правових актів України та інших країн, на основі яких, нарешті, вирішити «мовне» питання в Україні та утвердити українську мову як єдину державну мову.

Виклад основного матеріалу. Як сказала геніальна українська поетеса Ліна Костенко: «Нації вмирають не від інфаркту – спочатку їм відбирає мову».

Мову (як фактор самоідентифікації нації) можна порівняти хіба що з релігією. Можливо саме через це, на думку Рікарди Вульпіус, серед виконаних Британським біблійним товариством перекладів 70-ма мовами Російської імперії (в тому числі чуваською, калмицькою) Біблії не варто шукати українського [1, с. 201].

В Україні, на думку Михайла Грушевського, питання української мови завжди було політичним.

Невіддільним складником національної ідеї є мова (закріплена як державна) є важливим чинником формування політичної нації. Саме тому, як небезпідставно доводив В. Гаврилишин, більшість країн

досягла прогресу завдяки тому, що вони були «культурно, мовно однорідними» [2, с. 134].

Вже артикулом 8 проекту Конституції Української Народної Республіки (розробленому Головою Директорії УНР В. Винниченком) вперше було закріплено українську мову як державну мову Української держави [3, с. 98]. Згідно з артикулом 66 «Внутрішньою і зовнішньою урядовою мовою і мовою Народного Державного Союму є винятково українська мова» [3, с. 104], а в артикулі 42 зазначалося, що «вільність національного і культурного розвитку для громадян національних меншостей забезпечується у всіх відношеннях, що не суперечать єдності держави» [3, с. 100].

Як важливий складник національної політики держави мовна політика, за визначенням Т. Ковальової, являє собою сукупність настанов, концепцій, законодавчих актів і заходів, призначених для впливу на процеси мовного життя суспільства і регулювання цих процесів [4].

Пріоритетом мовної політики в Україні (з метою подолання спричиненою багатовіковою асиміляційною політикою окупантів деформації мовно-культурного простору) є утвердження та розвиток української мови – головної ознаки ідентичності української нації, яка історично проживає на території України, становить абсолютну більшість її населення (приблизно 79%), а також визначила назву держави.

Концепцією державної політики, схваленої Указом Президента України від 15 лютого 2010 р. № 161/ 2010 р., декларується, що мовна політика посідає чільне місце в системі державних пріоритетів, оскільки її стратегічним завданням є забезпечення неухильного додержання конституційних гарантій щодо всебічного розвитку і функціонування української мови як державної у всіх сферах суспільного життя на всій території України, вільного розвитку, використання та захисту мов національних меншин [5].

Концепція державної мовної політики являє собою певну систему принципів директив, які базуються на компетентному оцінюванні ситуації з «мовним» питанням

в Україні, і якими мають керуватись в своїй діяльності органи державної влади та органи місцевого самоврядування для регулювання відносин у «мовній» сфері.

Утвердження і розвиток української мови є пріоритетом державної мовної політики України з огляду на те, що вона є базовим системоутворюючим елементом української державності.

Правовою базою реалізації державної мовної політики в Україні є Конституція України, Закон УРСР «Про мови в Україні» № 8312-11 від 1989 р.; Рішення Конституційного Суду України № 10-рп/1999 від 14.12.1999 р. щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування та використання її в навчальному процесі в навчальних закладах України; Закон України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» № 802-IV від 15.05.2003 р., Рішення Конституційного Суду України № 2-р/2018 від 28.02.2018 р. щодо відповідності Конституції України Закону України «Про засади державної мовної політики» від 3 липня 2012р. № 5029-VI (зі змінами), Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» № 2704-VIII від 25 квітня 2019р.

Стаття 2 Закону УРСР «Про мови в Україні» № 8312-11 від 1989 р. зазначає, що відповідно до Конституції УРСР державною мовою Української Радянської Соціалістичної Республіки є українська мова, всебічний розвиток і функціонування якої у всіх сферах суспільного життя забезпечується державою (в тому числі створення громадянам необхідних умов для вивчення української мови та поглибленого оволодіння нею) [6].

Статтю 10 Конституції України 1996 р. проголошено: «Державною мовою в Україні є українська мова <...> держава забезпечує <...> функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України» [7].

У рішенні Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення статті 10 Конституції України подано визначення державної мови: «Під державною (офіційною) мовою розуміється мова, якій державою надано правовий статус обов'яз-

кового спілкування у публічних сферах суспільного життя» [8].

Зазначеним Рішенням доведена обґрунтованість підстав надання статусу державної саме українській мові, а спроба надати статус державної мови іншій мові є політикою, спрямованою на знищення Української держави.

Конституційний Суд України дійшов висновку, що відповідно до положень Конституції України українська мова як державна є обов'язковим засобом спілкування на всій території України під час здійснення повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування, а також в інших публічних сферах суспільного життя, визначених законом.

Оскільки Закон УРСР «Про мови в Україні» в нових умовах (із проголошенням незалежності) був недостатньо дієвим, Україна потребувала нового мовного закону, який би був більш ефективним, зміг захистити як українську мову, яка потребувала відродження, так і ті мови в Україні, що є (відповідно до шкали ступенів збереженості мов, запропонованої ЮНЕСКО) на межі зникнення (німецько-платська, кримсько-татарська, тавро-румейська та деякі інші). Але Закон, на думку А. Кіссе, не містив комплексу заходів щодо покращення ситуації із зникаючими мовами, не регламентовано здійснення такої політики, а жодного іншого документу, що регулював мовні відносини, не існувало [9, с. 118].

Прийняття Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» № 802-IV від 15.05.2003 р. [10] ще більше загострило мовну проблему.

Незважаючи на те, що Хартія дає змогу кожній державі тлумачити її самостійно, вона неоднозначно сприймається в Європі і не ратифікована Францією, Ірландією, Бельгією, Росією, а країнами Балтії навіть і не підписана [11, с. 94–99]. З огляду на те, що мовна проблема в Україні має постколоніальний характер, ратифікація Хартії значно погіршила ситуацію з українською мовою.

Ратифікація Україною Європейської хартії регіональних мов або мов меншин (далі – Європейська мовна хартія) мала

катастрофічні наслідки на Півдні та Сході України, де місцеві органи влади, спираючись на Закон, надавали російській мові статусу «офіційної», «регіональної», значно звузили сферу вживання української мови, а стан тавро-румейської (мови маріупольських греків) або урумської (греко-татарської) не покращився. Наполягання на тому, що «офіційна мова» та «державна мова» не є тотожними (хоч це і не так – вони абсолютно тотожні) і спекулятивне застосування терміну «офіційна мова» щодо російської мови (з метою підняти статус останньої до рівня державної) призвели до негативних наслідків. Результатом стало «відкочування» української мови в усіх сферах суспільно-політичного життя України на «старі позиції» (навіть порівняно з початком 90-х років), хоча, з огляду на один з базових принципів преамбули Європейської мовної хартії, будь-яка мова меншин не повинна завдавати шкоди офіційній мові держави [12].

Крім того, дедалі більше українських фахівців вважають, що переклад є не коректним і назва зазначеного документа має звучати як Європейська хартія регіональних або міноритарних мов. Отже, Європейська мовна хартія покликана сприяти розвитку мов, які є під загрозою вимирання (як зазначено в її преамбулі), а не захищає національну меншину.

Європейська хартія регіональних та міноритарних мов, на думку професора Фрайбурзького університету Ю. Бестерс-Дільгер, застосовується в Україні не зовсім коректно. Адже положення Хартії застосовуються до російської мови (відповідно до Закону України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» від 2003 р.) – мови, якою говорить половина громадян України. З огляду на те, що російська мова не є міноритарною (хоча росіяни є меншиною в Україні), вона не може бути частиною Європейської мовної хартії.

Оскільки мова, на думку народного депутата Л. Лук'яненка, є стрижнем, який не просто супроводжував рух поколінь з сивої давнини, а й допомагав розуміти одне одного, давав виразну форму сприйняттю й оцінці зовнішнього світу і внутрішнього стану людини, забезпечував

її духовне життя і розвиток [13, с. 265], «мовне питання» є важливим не тільки для ідентифікації, але й для стратегічного розвитку будь-якої країни.

Невипадково, що під тиском Французької академії, занепокоєної поступовим збільшенням використання англійської мови у всіх сферах життя Франції, Французькою Республікою (однією з країн «старої» Європи) було прийнято Закон «Про використання французької мови» № 94-665 від 04.08.1994 р. (неофіційно – Закон Тубона). У статті 1 Закону зазначається, що відповідно до Конституції мова Республіки, французька мова, є основоположним елементом особистості та спадщиною Франції, а також мовою освіти, праці, торгівлі та служби суспільного призначення [14].

Незважаючи на те, що закон Тубона піддається критиці (зокрема, у Франції двомовну освіту регіональними мовами – бретонською, лотарінгською, корсиканською – дозволено лише з 2000 р.), Французька Республіка стоїть на своєму. Саме тому ще у 1999 р. Конституційна рада Франції заборонила ратифікацію Європейської хартії регіональних або міноритарних мов від 05.11.1992 р., аргументуючи це тим, що Хартія порушує конституційний принцип неподільності Республіки.

На основі Європейської хартії було ухвалено Закон України «Про засади державної мовної політики», яким (незважаючи на положення преамбули щодо надання великого значення зміцненню статусу державної – української мови), на жаль, цей статус української мови було знівельовано.

Щоб протидіяти україномовному середовищу використовувались такі засоби, як постійне розширення російської мови у сфері адміністрування та мас-медіа, масова русифікація всіх рівнів освіти.

Зазначений закон є взірцем тартюфізму, неприхованого маніпулювання, про що свідчать положення статті 20 «Мова освіти», статті 26 «Мова реклами і маркування» та деяких інших. Так, відповідно до статті 20 тести для зовнішнього оцінювання якості освіти укладаються державною мовою, але за бажанням особи тести подають у перекладі на регіональну мову

або мову меншини, а статтею 26 передбачено, що рекламні оголошення, повідомлення та інші форми аудіо- і візуальної реклами продукції виконують державною мовою або іншою мовою на вибір рекламодавця [15]. Натомість у Франції, Греції, країнах Балтії, Польщі та багатьох інших країнах застосовується тільки державна мова. Виникає питання, для якої країни ми готуємо фахівців (а може і громадян в майбутньому)?

І навіть скасування Верховною Радою України в 2014 р. Закону України «Про засади державної мовної політики» реально мало що змінило (більшість друкованих видань, наука, спорт та навіть виступи у Парламенті).

28 лютого 2018 року Рішенням Конституційного Суду України № 2-р/2018 зазначений Закон був визнаний таким, що не відповідає Конституції України (неконституційним) [16]. В умовах відсутності в Україні жодного чинного закону, що регулює мовне питання, визначає в світоглядному аспекті існування певного соціуму (саме в цьому і є сенс мовної політики) утворився небезпечний вакуум, в якому жевріє прихований конфлікт.

Порівнюючи мовне законодавство України із законодавством країн Балтії (країн пострадянського простору), зокрема Литовської Республіки [17], можна дійти маловтішного висновку щодо відсутності в Україні (протягом тривалого часу) на законодавчому рівні чіткої стратегії формування на основі української мови політичної нації, українізації (як це не дивно прозвучить для тих, хто далекий від реалій) України.

З огляду на те, що мова є важливим інструментом соціальної організації, держава зобов'язана забезпечити всім громадян доступ до важливої інформації (надзвичайної ситуації, прав споживачів тощо). Отже, держава має забезпечити знання державної мови і громадянам, що є представниками національних меншин. Відповідно до ст. 57 Конституції України кожному гарантується знати свої права та обов'язки, а закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права і обов'язки громадян, не доведені до відома населення у порядку, встановле-

ному законом, не є чинними. Отже, гарантування громадянам доступу до положень нормативно-правових актів (без перекручень та неточностей) є можливим лише за умови забезпечення державою здатності громадян знайомитись із цими положеннями в оригіналі.

В цьому сенсі інструментальна функція мовного коду, що є доступним всім громадянам країни, стає важливим консолідуючим фактором.

Як зазначається у Висновку Венеційської Комісії (з урахуванням особливих умов, що склалися в Україні), збалансована політика у мовній сфері вимагає належних гарантій для збереження державної мови як інструмента єднання суспільства, що є особливо актуальним в наш час.

Нарешті, врахувавши досвід мовних законопроектів за весь період незалежності України та світовий, у тому числі європейський досвід мовного законодавства (Закон Французької Республіки щодо використання французької мови від 1994 р., Закон Литовської Республіки «Про державну мову» від 1995 р., Закон Польської Республіки «Про польську мову» від 1999 р., Закон Естонської Республіки), Верховною Радою України 25 квітня 2019 р. було ухвалено Закон України «Про функціонування української мови як державної» № 2704-VIII [18].

Виокремлення державної мови у окремому законі є типовою європейською практикою, яка акцентує на важливості державної мови як державного інституту та елементу конституційного ладу України як унітарної держави. Таку мовну політику (і навіть більш жорстку) проводять Польська Республіка, Литовська Республіка, Латвійська Республіка, Естонська республіка та багато інших країн. Етнонаціональна політика Естонії не є чимось винятковим у Балтійському регіоні. Естонія, як і Латвія, вдалася до моделі етнонаціонального самозахисту, суть якої полягає у забезпеченні привілейованого становища титульного етносу через вибіркові умови набуття громадянства, мовну політику [19]. В країнах Балтії пріоритет надається національним державним мовам: естонській, литовській, латиській.

Про це свідчить чітко розроблене законодавство, що передбачає відповідальність за зневажання державними мовами, чітку систему вимог до громадян у різних сферах діяльності, з відповідними кваліфікаційними (обов'язковими) екзаменами та регулярними перевітками стану справ з вживання державних мов у різних сферах. Спроби запровадження в Україні офіційної багатомовності всупереч Конституції України є діями, що провокують мовний розкол країни, міжетнічне протистояння і ворожнечу і є такими, що спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу [19]. На аналогічних позиціях стоять і законодавці Естонії (хоча перший мовний закон від 1989 р. базувався на принципі естонсько-російського білінгвізму).

Законом України «Про функціонування української мови як державної» № 2704-VIII від 25.04.2019 р. (ст.1) визначено, що єдиною державною (офіційною) мовою в Україні є українська мова, і державний статус української мови є невіддільним елементом конституційного ладу України як унітарної держави.

Ухвалення Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» є значним кроком вперед на шляху, що пройшли більшість країн Східної Європи. Хоча й не означає, що «мовну» проблему вирішено остаточно, оскільки відомо ще з досвіду Російської імперії, що суворість законів компенсується не обов'язковістю їхнього виконання. Крім того, Закон має певні недоліки: не ввійшла до остаточної редакції низка важливих норм, деякі були знівельовані дещо розмитими формулюваннями.

Так, у статті 9 Закону відсутні народні депутати України як особи, які зобов'язані володіти державною мовою та застосовувати її під час виконання службових обов'язків (однак таке зобов'язання збережено для депутатів Верховної Ради нині окупованої Автономної Республіки Крим). Також норма стосовно того, що «видавець зобов'язаний видавати державною мовою не менше 50% усіх виданих ним упродовж відповідного календарного року назв книжкових видань» в остаточній редакції доповнена уточненням, що нівелює

основне значення: «ця вимога не поширюється на видавничу продукцію, видану кримськотатарською мовою, іншими мовами корінних народів чи національних меншин України за рахунок коштів державного та/або місцевих бюджетів відповідно до закону щодо порядку реалізації прав корінних народів, національних меншин України» (п. 1 ст. 26). Неоднозначність прослідковується і в статті 29, згідно з якою «мовою публічних заходів є державна мова, якщо інше не встановлено Законом» (на відміну від того, що в першій редакції Закону чітко зазначалося, що «мовою публічних заходів в Україні є державна мова»). Крім того, в зазначеній статті є «шпарина» з уточненням, що «положення не поширюється на заходи для обмеженого кола осіб» (якою можна скористатись для того, щоб обійти норму закону, оголосивши будь-який захід заходом «для обмеженого кола осіб»).

Крім того, із норм Закону не випливає, що особи, які вже обіймають керівні посади в органах державної влади, повинні скласти іспит або проходити атестацію на знання української мови. Не передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на значні строки (на відміну від першої редакції закону) за спроби надання офіційного статусу будь-якій іншій мові (такі дії у першій редакції прирівнювались до зазіхання на конституційний лад). Ускладнено й процедуру притягнення до відповідальності осіб, які порушують мовні права громадян України у сфері надання послуг та у сфері торгівлі.

Висновки і пропозиції. Спираючись на європейські практики, державна мовна політика повинна унеможливити перетворення України із суверенної національної держави на денаціоналізований простір.

Державна мовна політика України повинна зосередитись на таких пріоритетних напрямках: приведення мовного законодавства України у відповідність до Конституції України, Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної»; створення ефективного державного органу для дотримання мовного законодавства в Україні (з чітко визначеними повноваженнями, механізмом їхньої реалізації та жорсткими

санкціями проти порушників); розробка дієвих засобів захисту української мови від актів зовнішньої мовно-культурної експансії (немає значення, зі Сходу, чи із Заходу) та публічної дискредитації української мови; удосконалення регулювання юридичної відповідальності за порушення законодавства щодо використання української мови як державної.

Незважаючи на всі недоліки, Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» є юридичною базою для знищення механізмів зросійщення України: позбавляє статусу другорядної, встановлює домінування української мови у публічній сфері. Не дарма ж Київський генерал-губернатор М.М. Анненков, зауважив у березні 1863 року, що українофіли, «опираясь на отдельность языка, станут притязать на автономность Малороссии» [20, с. 192].

Навіть за очевидної ліберальності Закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної» він може перетворитися (за умови вдосконалення) на ефективний інструмент українізації України.

Список використаної літератури:

1. Вульпиус Р. Языковая политика в Российской империи и украинский перевод Библии (1860–1906) *Ab imperio*. 2005. № 2. С. 201.
2. Гаврилишин В. Нерівнобедрений трикутник, або про ідею слов'янського союзу. *Віче*. № 5. с. 132–138
3. Основний державний закон Української Народної Республіки// Слюсаренко А.Г., Томенко М.В. Історія української конституції держави і права України. Київ : Знання, 1993. с. 192
4. Ковальова Т. Особливості формування категорійно-понятійного апарату мовної політики. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2002.1/doc/1/20pdf>
5. Концепція державної мовної політики. URL: <http://zfon3.rada.gov.ua/laws/show/151/2010>
6. Закон УРСР «Про мови в УРСР» від 28.10.1989р. URL: <http://zacon.rada.gov.ua/laws/scow>
7. Конституція України. Київ, 2007. 48 с.
8. Рішення Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення статті 10 Конституції України. URL: <http://zacon.rada.gov.ua.v010p710-99>.
9. Кіссе А. Етнічний конфлікт: теорія і практика управління. Політологічний аналіз : монографія. Київ : Логос, 2006. 380 с.
10. Закон України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» від 15.05.2003. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 30. Ст. 259.
11. Бестерс-Дільгер Ю. Сильні та слабкі сторони Європейської хартії регіональних або мінори тарних мов: західноєвропейський досвід. *Мовознавство*. 2010. № 1. С. 94–99.
12. Європейська хартія регіональних мов або мов меншин від 05.11.1992. Офіційний вісник України. 2006. № 50. Ст. 3381.
13. Лук'яненко Л. Національна ідея і національна воля. Київ : МАУП, 2003. 296 с.
14. Закон Французької Республіки №94-665 від 04.08.1994р. щодо використання французької мови. URL: <http://language.-policy.Info/zakonodavstvo>
15. Закон України «Про засади державної мовної політики» №5029-VI від 03.07.2012р. URL: <http://zacon.rada.gov.ua/I5029-17/1>.
16. Рішення Конституційного Суду України Про втрату чинності Закону України «Про засади державної мовної політики» як такого, що не відповідає Конституції України № 2-р/2018. URL: <http://zacon.rada.gov.ua/laws/schow>.
17. Закон Литовської Республіки «Про державну мову» № 1-779 від 31.01.1995 р. URL: <http://language.-policy.Info/zakon-Litovskji>.
18. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» № 2704-VIII від 25 квітня 2019 р. *Голос України*. № 90(7096). 16 травня 2019.
19. Tsilevch B. Minority Rights in the Baltics. URL: <http://www.ssees.ac.uk/baltik.html>
20. Савченко Ф. Заборона Українства. 1876 р. Харків ; Київ, 1930. 414 с.

Spivak I. Military legislation and language policy in Ukraine as they are

This article is devoted to the analysis of the state language policy of Ukraine and the study of legislative activity of European states (French Republic, Republic of Poland, Republic of Lithuania, Republic of Latvia, Republic of Estonia, etc.), European Charter of Regional or Minority Languages of November 5, 1992, as well as norms of the Ukrainian language legislation (in particular, the draft Constitution of the Ukrainian People's Republic, drafted by the Head of the Directorate of the UNR V. Vinnichenko, the Constitution of Ukraine, 1996, the Concept of States second policy from 2010 .; Law of the USSR "On Languages in Ukraine" number 8312-11 from 1989 .; Law of Ukraine "On principles of state language policy" of July 3, 2012.). The necessity to use the practice in the language sphere of the countries of the "old" Europe, as well as the Baltic states (also decolonized countries), which in the post-Soviet territories most radically resolved the linguistic question, was recognized. The article recognizes the urgent need to focus the state language policy of Ukraine on such priority areas; bringing the linguistic legislation of Ukraine in line with the Constitution of Ukraine, the Law of Ukraine "On ensuring the functioning of the Ukrainian language as a state"; creation of an effective state body for the observance of language legislation in Ukraine (with clearly defined powers, mechanism for their implementation and strict sanctions against violators); development of effective means of protecting the Ukrainian language from acts of external linguistic and cultural expansion (whether it matters from the East or the West) and public discreditation of the Ukrainian language; improvement of regulation of legal liability for violation of legislation regarding the use of the Ukrainian language as a state language.

The article concludes that despite all the shortcomings, the Law of Ukraine "On ensuring the functioning of the Ukrainian language as a state" is the legal basis for the elimination of the mechanisms of Russification of Ukraine (especially in the East and South): deprives the status of a minor, establishes the dominance of the Ukrainian language in public sphere. Under the condition of further improvement, the liberal Law of Ukraine "On ensuring the functioning of the Ukrainian language as a state" can become a very effective tool for the Ukrainianization of Ukraine, consolidation of society and prevention of return in the language issue until the end of 2013.

Key words: *state language, official language, regional language, national minority language, European Charter for regional or Minority Languages, statute Toubon, bilingualism.*